

STARÉ EKOLOGICKÉ ZÁTĚŽE V ČR – VÝVOJ OD VI/2008

Pavla Kačabová

Ministerstvo životního prostředí, Odbor ekologických škod

Vršovická 65, Praha 10

e-mail: pavla_kacabova@mzp.cz

Úvod

Vzhledem k tomu, že neexistuje právní norma, která by proces odstraňování starých ekologických zátěží (dále SEZ) jednotným způsobem zastřešovala, dochází k odstraňování SEZ různými mechanismy a ze zdrojů různých resortů (Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo obrany, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo dopravy, krajské úřady. Významným zdrojem financování jsou finanční prostředky z EU, v současnosti se jedná o Operační program ŽP, oblast podpory 4.2 "Odstraňování starých ekologických zátěží". Nelze pominout ani soukromé zdroje. Zpráva o stavu ŽP v ČR za rok 2007 uvádí následující přehled čerpání finančních prostředků na odstraňování SEZ:

Zdroj informací	Náklady v roce 2007	Celkové náklady
Ministerstvo financí	4 712 000 000	36 689 000 000
Ministerstvo obrany	146 107 382	268 773 555
Ministerstvo průmyslu a obchodu	2 751 587 000	40 604 087 000
Ministerstvo vnitra	0 (*)	908 000
Ministerstvo dopravy	411 700 000	785 977 405
Ministerstvo životního prostředí	62 986 100	1 352 986 000
Státní fond životního prostředí	22 186 826	361 377 905
CELKEM	8 106 567 308	79 445 426 668

* není samostatně evidováno, ze souhrnných údajů nelze zjistit

Postavení MŽP

Ministerstvo životního prostředí zaujímá v procesu odstraňování SEZ významnou a zásadní roli - je odborným garantem procesu odstraňování SEZ v rámci privatizace prostřednictvím ekologických smluv (dále ES), samo řídí a hradí nápravná opatření na lokalitách po bývalé Sovětské armádě (dále SA), rovněž je autorem a odborným garantem procesu odstraňování SEZ v rámci oblasti podpory 4.2 OPŽP. MŽP je dále autorem a garantem jednotné metodiky kategorizace priorit v procesu odstraňování SEZ, rovněž vede, aktualizuje, spravuje a doplňuje databázi Systém evidence kontaminovaných míst (dále SEKM), která umožňuje evidovat všechna kontaminovaná místa bez ohledu na to, kdo kontaminaci způsobil a z jakého finančního zdroje jsou nápravná opatření realizována (<http://sekm.cenia.cz/portal/>).

Rámec ekologických smluv

Odstraňování SEZ je hrazeno z prostředků Ministerstva financí (dále MF) podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů a dle zák. č. 178/2005 Sb., o zrušení Fondu národního majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky. Od roku 1991 do 31.12.2008 eviduje MF 282 ES, resp. 314 po majetkoprávních změnách. V roce 2008 uhradilo MF na vypořádání ekologických závazků celkem 3 593 mil. Kč (z toho na supervizi 46 mil Kč, od roku 1991 do 31.12.2008 celkem 40 282 mil. Kč (z toho za supervizi 714 mil. Kč). V r. 2008 došlo k ukončení 12 ES, celkem je tak ukončeno 114 ES.

Na základě usnesení vlády ČR (dále UV) č. 1339 e dne 28.11.2007 k návrhu strategie řešení SEZ vzniklých před privatizací MF postupně vypracovalo a vládě ČR předložilo další dva materiály. V závislosti na projednání těchto materiálů byla přijata další dvě UV, a to UV č. 687 ze dne 9.6.2008 o schválení koncesního projektu veřejné zakázky „Odstranění některých ekologických zátěží vzniklých před privatizací“ a UV č. 1480 ze dne 24.11.2008 o změně usnesení vlády ze dne 9. června 2008 č. 687, o schválení koncesního projektu veřejné zakázky „Odstranění některých ekologických zátěží vzniklých před privatizací“. Zadávací řízení podle bodu IV 1. posledně jmenovaného UV bylo zahájeno uveřejněním oznámení v informačním systému veřejných zakázek dne 11. prosince 2008, lhůta pro podání žádostí dodavatelů o účast v užším řízení uplynula dne 9. února 2009. Žádost o účast podalo celkem šest dodavatelů, ve třech případech šlo o sdružení dodavatelů. V současné době probíhá posuzování podaných žádostí o účast, zejména z hlediska splnění požadavků zadavatele na prokázání kvalifikace ve smyslu zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

Odstraňování škod po Sovětské armádě

Povinnost zajišťovat nápravu ekologických škod po Sovětské armádě (dále SA) byla uložena MŽP usnesením vlády ČR č. 2 ze dne 6. ledna 1993. Od začátku sanačních prací v r. 1991 bylo do konce roku 2008 vyčerpáno 1 388 mil. Kč. V r. 2008 činilo čerpání finančních prostředků 35 mil. Kč, do plánovaného ukončení v roce 2016 se předpokládá vynaložení dalších cca 200 mil. Kč.

V roce 2008 pokračovala nebo byla zahájena nápravná opatření na jedenácti lokalitách po SA: Hradčany, Milovice – Boží Dar, Milovice - tábor, Všejanya - les, Luštěnice, Olomouc-Neředín, Kuřívody, Bruntál, Frenštát pod Radhoštěm, Zebín a Jiřice.

Nově vyhlášené veřejné zakázky v r. 2008 se týkaly doprůzkumu lokalit, pasportizace lokalit po SA, zajištění supervizních činností, vlastních sanačních prací i likvidace starých vrtů.

Pro další postup řešení v sanaci lokalit po SA má rozhodující význam zakázka „Pasportizace lokalit po Sovětské armádě“. Jejím cílem je vytvoření souborného informačního materiálu zahrnujícího všechny lokality po SA na území České republiky, seznamující s aktuálním stavem těchto lokalit, příp. stavem doposud realizovaných opatření. Materiál bude mimo jiné obsahovat základní technická data o všech lokalitách (poloha, geologie, stávající a budoucí využití atd.), o každé lokalitě bude proveden záznam do databáze SEKM. U všech lokalit bude rovněž vyhodnocena kategorie priority podle metodiky MŽP. V současné době je řešeno zapracovávání požadavků a připomínek ze strany OEŠ MŽP, supervizora a oponentů zakázky. Podrobné informace o výsledcích této zakázky jsou předmětem samostatného příspěvku odboru ekologických škod (dále OEŠ) MŽP.

V roce 2008 bylo z podložních zemin a podzemních vod celkem odstraněno cca 130 t ropných uhlovodíků a první desítky kg chlorovaných uhlovodíků. Realizované práce proběhly dle schválených prováděcích projektů a jejich dodatků, byly kontrolovány jak z hlediska realizace, tak z hlediska efektivity sanačních prací. Sanační práce byly metodicky vedeny a kontrolovány OEŠ, kontrola průběhu zakázek probíhala rovněž pomocí supervize MŽP a komisionáře.

Městské a krajské úřady

Městské a krajské úřady mají v procesu odstraňování SEZ nezastupitelnou roli. Jedním z hlavních úkolů měst je územní plánování a zvelebování městského prostředí, které mimo jiné znamená odstraňování brownfields ze svých intravilánů. Proces odstraňování SEZ je tak často prvním krokem při revitalizaci opuštěných průmyslových, zemědělských nebo vojenských areálů. Úloha krajů je mimo jiné vymezena v odst. 4, § 42 zákona 254/2004 Sb., o vodách, kde je

krajským úřadům dána povinnost řešení havarijních situací a to bez ohledu na to, kdy k havárii došlo. Týká se tedy i protihavarijních opatření, které jsou zapříčiněny přítomností SEZ. Event. navazující sanační práce lze nyní řešit pomocí výše zmíněné oblasti podpory 4.2 v rámci OPŽP. Města a kraje jsou též oprávněnými žadateli pro oblast podpory 4.2 jak pro realizaci průzkumných prací a AR, tak pro realizaci sanačních prací. Zkušenosti, získané ze dvou doposud vyhlášených výzev pro oblast podpory 4.2 ukazují, že zejména kraje tuto možnost velmi vítají a plně ji využívají. Podrobné údaje o možnostech OPŽP pro problematiku SEZ včetně informací o výsledcích proběhlých výzev a získaných zkušenostech jsou uvedeny v samostatném příspěvku OEŠ MŽP.

Metodická a informační činnost odboru ekologických škod

Kromě již zmíněné aktualizace, spravování a doplňování databázi SEKM je pod odbornou garancí OEŠ MŽP rovněž vydávána řada metodických materiálů, zejména ve formě metodických pokynů a příruček. Metodické činnosti jsou věnovány dva samostatné příspěvky OEŠ MŽP.

Související aktivity odboru ekologických škod

Na podzim r. 2008 OEŠ jako veřejnou zakázku malého rozsahu zadal zpracování inventarizace starých ekologických zátěží, resp. kontaminovaných míst s výskytem perzistentních organických polutantů (dále POPs). Cílem zakázky je vytvoření souborného informačního materiálu zahrnujícího lokality s výskytem nebo potenciálním výskytem kontaminace POPs látkami vyjmenovanými ve Stockholmské úmluvě, resp. v nařízení č. 850/2004 o POPs, na území ČR a seznamující s aktuálním stavem těchto lokalit, příp. stavem doposud realizovaných opatření. O každé lokalitě bude proveden záznam do databáze SEKM a u všech lokalit bude vyhodnocena kategorie priority podle metodiky MŽP.

OEŠ rovněž zabezpečuje výkon státní správy dle § 16 odst. (2) zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.

Související legislativa

Proces odstraňování SEZ je pochopitelně ovlivňován řadou nových i připravovaných právních předpisů. Z české legislativy upozornuji zejména na vyhlášku č. 18/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 369/2004 Sb., o projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací, oznamování rizikových geofaktorů a o postupu při výpočtu zásob výhradních ložisek. Z připravované legislativy uvádím např. návrh zákona, kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského fondu, ve znění pozdějších předpisů, který byl Poslaneckou sněmovnou schválen v prvním čtení dne 17.2.2009. Z evropské legislativy jmenuji v této souvislosti návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o zřízení rámce pro ochranu půdy a o změně směrnice 2004/35/ES 2006/0086 (COD)/, který m.j. počítá se zpracováním seznamů kontaminovaných lokalit v jednotlivých členských státech EU, s jeho zveřejněním a aktualizací alespoň jednou za pět let.

Použitá literatura

1. Pravidelná informace pro členy vlády ČR o stavu smluvního zabezpečení a čerpání finančních prostředků z privatizačních výnosů Ministerstva financí k řešení závazků při privatizaci za období od 1.7.2008 do 31.12.2008 a celkově od počátku velké privatizace, MF ČR Praha, březen 2009
2. Informace pro poradů vedení MŽP o postupu sanací ekologických škod po Sovětské armádě v r. 2008, MŽP Praha, březen 2009
3. Zpráva o životním prostředí České republiky v r. 2007, CENIA Praha, 2008